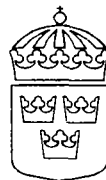

Finansutskottets yttrande

1991/92:FiU5y

De baltiska staternas gulddepositioner i Sverige

1991/92
FiU5y

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har berett finansutskottet tillfälle att yttra sig över motion 1991/92:Fi711 av Lars Sundin och Elver Jonsson (fp). Motionärerna tar upp frågan om det guld som den estniska centralbanken deponerade i Sverige under 1939 och som året därpå utlämnades till den sovjetiska statsbanken. Estland och dess invånare har fått lida under kommunismens förtryck, skriver motionärerna som anser att landet behöver allt stöd det kan få i återuppbyggnadsarbetet. För att bistå landet och återställa det goda samförståndet och grannskapsförhållandet borde, enligt motionärernas mening, Sverige deklarera att man inom ramen för det fortsatta utvecklingsarbetet i Baltikum avser att ersätta Estland för dess guldförlust. Motionen utmynnar i en hemställan om att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om att Sverige bör kompensera Estland för den guldreserv som överlämnades till Sovjet i juli 1940.

Finansutskottet får med anledning härav anföra följande. Under 1939 deponerade Estland och Litauen delar av sitt centralbanksguld hos Sveriges riksbank. Den estniska gulddepositionen uppgick till 2 908 kg och den litauiska till 1 250 kg. Tillsammans representerade de ett värde på närmare 20 milj.kr. vilket i dag motsvarar 275 milj.kr.

Någon månad efter det att de sovjetiska trupperna i juni 1940 ryckt in i de baltiska staterna anmodades Sveriges riksbank av först den litauiska och därefter den estniska nationalbanken att ställa depositionerna till förfogande för den sovjetiska statsbanken, Gosbank. Så skedde också efter det att dåvarande riksbankschefen Ivar Rooth först rådgjort med regeringen i frågan.

En av motionärerna, Lars Sundin (fp), har i riksdagen också tagit upp de baltiska staternas gulddepositioner i form av en enkel fråga, som besvarades av utrikesminister Margaretha af Ugglas den 18 februari 1992. Av svaret framgår att det är regeringens uppfattning att balterna bör ersättas för de guldreserver som hade deponerats i Sverige, och att överläggningar om formerna härför pågick inom regeringskansliet. Med utrikesministerns deklaration är, som utskottet ser det, motionärernas önskemål tillgodosett.

Det ankommer i riksdagen i första hand på utrikesutskottet att bedöma om och på vilket sätt Estland och Litauen skall kompenseras för de guldreserver som överlämnades till Sovjetunionen efter den sovjetiska ockupationen.

Finansutskottet begränsar sig i det följande därför till frågan om hur överföringen lämpligen bör finansieras. Några medel finns nämligen inte avsatta för detta ändamål i regeringens budgetförslag.

Finansieringen kan i princip ske på tre sätt, nämligen genom omdisponeringar inom befintliga budgetramar, genom ökning av budgetunderskottet eller genom utnyttjande av externa tillgångar i form av extra inleveranser från t.ex. riksbanken.

Riksbanken levererar varje år in betydande belopp till statsverket. Under senare år har dessa inleveranser uppgått till mellan 6 och 7 miljarder kronor. Inleveransernas storlek fastställs varje år enligt principer som riksbanksfullmäktige fastställde år 1988 och som riksdagen anslöt sig till (1988/89:FiU27, rskr. 232).

Eftersom riksbankens tillgångar och skulder värderas till marknadsvärde, kan det inträffa att resultatet ett visst år påverkas mycket kraftigt av stora ränte- eller valutakursförändringar. För att uppnå stabilitet i inleveranserna fastställs dessa på grundval av de fem senaste årens genomsnittliga resultat före bokslutsdispositioner. Av detta belopp skall 80 % avrundat till närmaste 100-tal milj.kr. levereras in till staten och 10 % sättas av till dispositionsfonden. Återstoden av årets resultat före bokslutsdispositioner skall sättas av till ett resultatutjämningskonto.

Enligt utskottets mening bör dessa principer ligga fast. Det bör således inte komma i fråga att utgifter på statsbudgeten finansieras genom att riksbanken från tillfälle till tillfälle ändrar principerna för inleveranser till statsverket.

Riksbankens inleveranser redovisas under en särskild inkomsttitel på statsbudgeten och innefattas i regeringens budgetförslag. Skulle en del av riksbankens ordinarie inleverans utnyttjas för att direkt finansiera kompensationen får detta således till följd att statsbudgetens inkomster minskar, vilket automatiskt leder till att budgetunderskottet ökar i motsvarande mån. Åtgärden får med andra ord samma effekt som om ett nytt ofinansierat anslag förs upp på statsbudgeten. Finansutskottet har vid upprepade tillfällen tidigare slagit fast att inga nya utgiftsåtaganden får föras upp på statsbudgeten utan att vara finansierade. Något skäl att frånga denna princip föreligger enligt utskottets mening inte i detta fall.

Därmed återstår endast det alternativ som innebär att kompensationen för gulddepositionerna finansieras på annat sätt, i första hand genom omdisponeringar inom befintliga budgetramar. Det ankommer därvid närmast på utrikesutskottet att göra de avvägningar som erfordras. Av utrikesministerns tidigare nämnda svar framgår att denna fråga också prövas av regeringen.

Stockholm den 31 mars 1992

1991/92:FiU5y

På finansutskottets vägnar

Per-Ola Eriksson

I beslutet har deltagit: Per-Ola Eriksson (c), Hans Gustafsson (s), Bengt Wittbom (m), Roland Sundgren (s), Per Olof Håkansson (s), Tom Heyman (m), Lisbet Calner (s), Stefan Attefall (kds), Bo G Jenevall (nyd), Arne Kjörnsberg (s), Sonia Karlsson (s), Lennart Hedquist (m), Alf Egnerfors (s), Karin Starrin (c) och Carl B Hamilton (fp).

